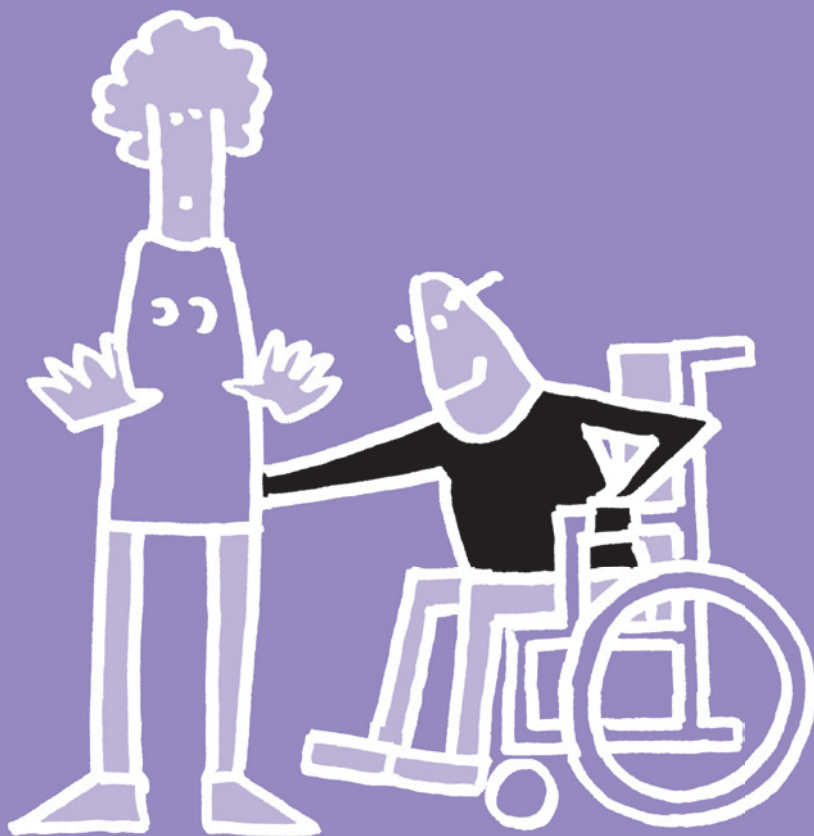

12 Hoever laat je het komen?

AGRESSIE

Praktijkinformatie

- Grenzen stellen aan ongewenst intiem gedrag

**GEZOND
& ZEKER**

Hoever laat je het komen?

Tips om grenzen te stellen aan ongewenste intimiteit

Tip 1

Besef dat je niet de enige bent!

- kom op voor jezelf
- ondersteun collega's
- maak er beleid van binnen het team.

Tip 2

Controleer op oorzaken

- lichamelijk/medisch
- voeding
- omgeving
- bejegening.

Tip 3

Toon respect

- let op de privacy van de cliënt
- geef ruimte aan mogelijkheden van de ander
- speel in op eigen verantwoordelijkheid
- voorkom babytaal.

Tip 4

Wees duidelijk

- over wat wel en niet door de beugel kan
- over je eigen persoonlijke grenzen
- over wat je wel graag bij de ander ziet
- zorg voor eenduidigheid binnen het team over grenzen.

Tip 5

Monitor je eigen gedachten

- zijn je aannames en interpretaties waar, helpend, genuanceerd?
- bespreek de situatie met een goede collega of een vertrouwenspersoon.

Tip 6

Bespreek behandelmogelijkheden

- (laat) verder onderzoek(en) op lichamelijke oorzaken die bij stap 2 (eerste check) mogelijk over het hoofd gezien zijn
- zijn er mogelijke invloeden van lichamelijke knelpunten
- zijn verdere interventies in de omgang mogelijk
- zijn er psychologisch of psychiatrisch meespelende knelpunten
- zijn medicijnen nodig.

Het stellen van grenzen aan ongewenste intimiteit

Hoever laat je het komen?

In je werk als ergocoach of veiligheidscoach kun je te maken krijgen met ongewenste intimiteit en handtastelijkheden van cliënten. De grenzen daarin zijn niet voor iedereen gelijk. Mag hij bijvoorbeeld erg dicht tegen je aan gaan staan? Is die hand op de schouder nu wel of niet acceptabel? Op je knie? En zo ja: de binnenkant van je been? Lastig is verder dat je cliënt afhankelijk van je is, en je hem beroepshalve 'moet' blijven benaderen. Deze folder geeft informatie over ongewenste intimiteit.

Uiteenlopende gedaantes

Ongewenst intiem gedrag is er in veel vormen. Aanstaren ofwel 'met de ogen uitkleden', alsmaar praten over eigen intieme behoeften, opmerkingen over je figuur, zich in je buurt ophouden, privévragen zoals of je een partner hebt. Je bewust confronteren met erotisch materiaal, onnodig lichamelijk contact of zelfs seksuele initiatieven. Elke verzorger krijgt ermee te maken. De meerderheid bespreekt dit niet met collega's, officiële meldingen zijn het topje van de ijsberg. Ongewenst intiem gedrag is belastend. Eén op de vijf mannen en vier van de tien vrouwen benoemen dit als hét meest onprettige gedrag in de zorg. Eén op de vier verzorgers ervaart cliënten als opdringerig.

Wat kun je doen? Niet de enige!

Het bespreken van dit onderwerp mag niet achterwege blijven. Nieuwe collega's, ook invallers, stagiaires of uitzendkrachten dienen ongevraagd uitleg erover te krijgen. Bespreek het met respect en niet tussendoor in de wandelgangen. Neem geregeld in teamverband opgedane ervaringen en organisatorische afspraken door (over het melden, aanwezige protocollen en richtlijnen, de vertrouwenspersoon). Werk aan een sfeer waarin ieder zich veilig voelt om onzekerheden en werkervaringen rondom intimiteit te bespreken. Vaak is er bij slachtoffers schaamte en schuldgevoel. 'Ik kan er niet mee overweg, ik heb het misschien uitgelokt, als ik het dadelijk bespreek vinden ze me kleinzerig.' Geef steun, voorkom macho gedrag. Maar voorkom ook het belachelijk maken, ridiculiseren en etiketteren van de cliënt.

Loop zelf lichamelijke en andere invloeden na

Medicatie en voedingssupplementen kunnen stimulerend op de drift werken. Ook 'onschuldige' producten zoals biergist werken soms driftverhogend. Bij wrijfgedrag aan de genitaliën of ander aanstootgevend gedrag kan jeuk de aanjager zijn, bijvoorbeeld door infecties en irritaties. Uiteenlopende lichamelijke problemen en verwardheid kunnen ontremming veroorzaken. Kijk ook naar de omgeving en sociale invloeden. Heeft je cliënt letterlijk en figuurlijk de ruimte? In de sanitaire ruimte speelt ook de grootte van de ruimte mee, en of er één of twee personen begeleiden. Komt het gedrag in bepaalde situaties voor, of bij een bepaalde bejegening (warm, koesterend, babytaal?). Denk ook aan je kleding, voorkom bijvoorbeeld zelf inkijk.

Respect

Gaat er voldoende respect en aandacht uit naar de privacy van de cliënt? Bijvoorbeeld tijdens de toiletgang en het wassen? Wordt contact gemaakt (en toestemming gevraagd) voor het aanraken en uitkleden? Met schaamte of ongemak is rekening te houden door het lichaam slechts deels te ontkleden en door controle te geven over de aanpak. Ongewenst gedrag is soms een reactie op een door de cliënt beleefde krenking; dan kan dáárop worden ingespeeld.

Wil je meer weten over aanraking, lees dan de folder Praktijkinformatie Agressie nummer 10 over Haptonomie en het voorkomen van agressie.

Wees duidelijk

Houd je rol en taken helder - en zeg wat daarbuiten valt. Als de cliënt avances maakt en je zwijgt met rood hoofd, kan dit verkeerd overkomen. 'Ze twijfelt, als ik doorga geeft ze wel toe.' Duidelijk begrenzen is onvermijdelijk. Vanuit een 'Ik boodschap' benoem je het gedrag, en vraag je ermee te stoppen. 'Ik wil niet dat u aan mijn been zit, haal uw hand weg.' Je maakt daarbij oogcontact. Je kunt natuurlijk ook zelf zijn hand daar weghalen. Bij herhaling reageer je nadrukkelijker. Of je gaat weg. Je kunt verder zeggen wat je van de ander verwacht. 'Ik wil niet dat ..., maar wel ....' Houd positieve ingangen open. Je kunt hulp vragen met opruimen of hem iets voor je vast laten houden. Complimenteer kort voor gewenst gedrag. 'Het is prettig om nu gewoon even met u te praten.' Een uitnodiging voor een zoen kan met een grapje worden gepareerd. 'Dáárvoor word ik niet betaald', of 'Haal dat maar bij uw vrouw'. Bij verder aandringen ben je resoluut. 'Oké, nu wil ik dat u hiermee stopt.' Mopper niet door, mijd ook heftig emotioneel reageren. Sommigen vinden óók dat aantrekkelijk. De onverbeterlijke cliënten willen het met je 'goed-maken', als herstart van verdere avances. Bij aanhoudend wangedrag kan een waarschuwing van de teamleider of een behandelaar volgen. De precieze invulling hangt af van de wilsbekwaamheid en andere cliëntkenmerken. Houd binnen het team één gedragslijn aan, om verwarring en versterking van het gedrag te voorkomen. Train ook samen de nodige vaardigheden. Via rollenspel wordt duidelijk wat goed gaat en wat anders moet. Ook het filmen van de omgangs- en trainingssituatie is heel zinvol. Vaak komen we net anders over dan we denken.

Houd je eigen opvattingen in de peiling

Jij en je collega's kunnen allerlei aannames hebben die een duidelijke omgang belemmeren. Voorbeelden hiervan zijn: 'Het zal wel aan mij liggen, ik had eerder duidelijk moeten zijn. Het is mijn schuld dat dit is gebeurd.' 'Als ik dit bespreek met collega's, zullen ze denken dat het mijn schuld is en me niet meer serieus nemen.' 'Hij is slecht en gemeen, wil me gewoon neerhalen. Wat een afschuwelijk mens!' 'Hij doet het expres, daagt me uit!' 'Hij is zelig, ik mag hem eigenlijk niet afwijzen.'

Overleg met een deskundige over deze opvattingen, en vervang ze door gedachten die waar zijn, meer helpend en/of genuanceerder. Hoe dit kan gaan, is te lezen in Praktijkinformatie folder over agressie nummer 13 over RET. Bedenk verder dat als je iets toelaat (of doet) wat je niet met een collega of je leidinggevende durft te bespreken, je waarschijnlijk fout zit.

Verder onderzoek: overweeg behandelmogelijkheden

Bij structureel ongewenst intiem gedrag is het van belang ook multidisciplinair de koppen bij elkaar te steken. De uitkomst van dit overleg kan uiteenlopen: verdere observatie en onderzoek, afspraken over en training ten aanzien van de begeleiding, inschakelen van intieme dienstverlening, bij onbeïnvloedbaar en ontoelaatbaar hyperseksueel gedrag zijn medicijnen een optie.

Deze folder maakt deel uit van de serie Praktijkinformatie voor veiligheidscoaches en is met de grootste zorgvuldigheid samengesteld. Noch de schrijvers, noch de uitgever stellen zich echter aansprakelijk voor eventuele schade als gevolg van eventuele onjuistheden en/of onvolkomenheden in deze uitgave. Ondanks de informatie in deze folder zal altijd de officiële werkwijze gevolgd moeten worden en zodoende voorrang moeten krijgen boven de informatie in deze folder. Niets uit deze uitgave mag gebruikt worden zonder bronvermelding.

Auteur: Ronald Geelen, psycholoog Thebe, Breda.

Illustraties: Auke Herrema.

Een uitgave van Gezond & Zeker van Stichting RegioPlus.
Zoetermeer, 2010.

Meer informatie over de preventie van fysieke belasting en agressie in de zorg? Kijk op:

www.gezondenzekeer.nl

